

Jelentés

a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság 2002. évi tevékenységéről

Veszprém, 2003. február

.....
igazgató

Tartalomjegyzék

I. AZ ÉVES JELENTÉS TÁBLÁZATAI	2
II. EGYES TÁBLÁZATOKHOZ FÜZÖTT SZÖVEGES ÉRTÉKELÉSEK	2
1. SZEMÉLYI ÁLLOMÁNY	2
2. TERÜLETI ADATOK	2
2.1. <i>Védett és védelemre tervezett területek</i>	2
2.2. <i>Saját vagyongazdálkodású területek</i>	3
2.3. <i>Terület nélküli értékek</i>	4
<i>Források</i>	4
<i>Barlangok</i>	4
<i>Kunhalmok</i>	4
<i>Földvárak</i>	4
3. KUTATÁS ÉS MONITOROZÁS	5
3.1. <i>Kutatás</i>	5
3.2. <i>Monitorozás</i>	6
4. KEZELÉSI TEVÉKENYSÉG	8
4.1. <i>Kezelési tervek</i>	8
4.2. <i>Élőhely fenntartás</i>	9
4.3. <i>Élőhely rehabilitáció</i>	11
4.4. <i>Fajvédelem</i>	13
4.5. <i>Saját állatállomány</i>	13
4.6. <i>Vadászterületek</i>	14
4.7. <i>Halászati vizek</i>	14
5. JOGI TEVÉKENYSÉG	14
5.1. <i>Hatósági eljárások</i>	14
5.2. <i>Bírságok</i>	15
5.3. <i>Büntető ügyek</i>	16
5.4. <i>Polgári perek</i>	16
6. ÖRSZOLGÁLAT	16
7. KÖLTSÉGVETÉS ÉS VAGYON	17
7.1. <i>Kiadások</i>	18
7.2. <i>Bevételek</i>	18
7.3. <i>Vagyon</i>	18
7.4. <i>Épületek</i>	19
7.5. <i>Eszközök</i>	19
8. BEMUTATÁS, OKTATÁS, PR.....	20
8.1. <i>Turisztikai infrastruktúra</i>	20
8.2. <i>Kiadványok</i>	20
8.3. <i>Látogatottság</i>	21
8.4. <i>PR</i>	22
9. KAPCSOLATTARTÁS HAZAI PARTNERSZERVEZETEKSEL.....	22
10. KÜLFÖLDI EGYÜTTMŰKÖDÉS.....	24
11. ELLENŐRZÉS.....	25
12. FONTOSABB CÉLKITŰZÉSEK A KÖVETKEZŐ ÉVRE.....	25

I. Az éves jelentés táblázatai

II. Egyes táblázatokhoz fűzött szöveges értékelések

1. Személyi állomány

Létszám: 76

A 2003 évi előirányzat 3 fős (2 ór 1 felügyelő) fejlesztést biztosít.

2. Területi adatok

2.1. Védett és védelemre tervezett területek

Az Igazgatóság működési területe a 36/1997. (XII. 8.) KTM rendelet értelmében Veszprém és Zala megyékre, valamint a Kis-Baltoni védett terület Somogy megyébe átnyúló néhány községre terjed ki, mintegy 843. 000, ha összterülettel. Jelenleg ennek mintegy 10 %-a áll országos védelem alatt, mely területet a Nemzeti Parkon kívül két tájvédelmi körzet, 22 természetvédelmi terület, továbbá 121 ex lege lápterület adja. Az Igazgatóság hatósági jogkörén kívül eső helyi jelentőségű védett természeti terület 124 helyen van a két megyében, 1817 ha összes területtel.

Védelemre felterjesztett területek:

Balaton-felvidéki Nemzeti Park II. ütem

Terület: 7062 ha

Előkészítettség: védelemre felterjesztve 2000-ben

Hiányosság: természetvédelmi kezelési terv elkészítése és elfogadtatása

Feladat: „C” típusú természetvédelmi terv elkészítése, és a kezelési terv elfogadtatása, melyre ez évben sor kerülhet.

Mura-menti Tájvédelmi Körzet

Terület: 1956 ha

Előkészítettség: védelemre felterjesztve 1998-ban

Hiányosság: természetvédelmi kezelési terv elkészítése

Feladat: „C” típusú természetvédelmi terv elkészítése, és a kezelési terv elfogadtatása, melyre ez évben sor kerülhet.

Nyirádi Sár-álló Természetvédelmi Terület

Terület: 360 ha

Előkészítettség: védelemre felterjesztve 1999-ben

Hiányosság: természetvédelmi kezelési terv elkészítése

Feladat: „C” típusú természetvédelmi terv elkészítése, és a kezelési terv elfogadtatása, melyre ez évben sor kerülhet.

Megjegyzés: A terület jelentős része időközben védelmet kapott (lápterület), mely bejegyzésre is került.

Fehér-sziklák Erdőrezervátum

Terület: 307 ha

Előkészítettség: védelemre felterjesztve

Feladat: „C” típusú természetvédelmi terv elkészítése, és a kezelési terv elfogadtatása, melyre ez évben sor kerülhet.

Védelemre tervezett területek:

Kerka-menti Tájvédelmi Körzet (6325 ha): A védetté nyilvánítást előkészítő szakanyag és a természetvédelmi kezelési terv elkészült. Ezek végső kidolgozása, és a hatósági tárgyalások lefolytatása következik.

Berhidai Koldustelek löszgyep Természetvédelmi Terület (5 ha): A védetté nyilvánítást előkészítő szakanyag elkészült. Természetvédelmi kezelési terv készítése következik.

Hévízi-tó Természetvédelmi Terület bővítése (kb. 10 ha): A védetté nyilvánítást előkészítő szakanyag és a természetvédelmi kezelési terv készül.

Marcál-medence Tájvédelmi Körzet (kb. 3000 ha): A védetté nyilvánítást előkészítő szakanyag készül.

Oltárci Tájvédelmi Körzet (kb. 4000 ha): A védetté nyilvánítást előkészítő szakanyag készül.

Kelet-Bakony Tájvédelmi Körzet (kb. 10000 ha): A védetté nyilvánítást előkészítő szakanyag készül.

Csörnyeberek (105 ha), Remetekert (156 ha), Vétyemi bükkös Erdőrezervátum (179 ha): A védetté nyilvánítást előkészítő szakanyag és a természetvédelmi kezelési terv elkészült. Ezek végső kidolgozása, a hatósági tárgyalások lefolytatása következik.

2.2.Saját vagyonkezelésű területek

Gyeppek

A saját terület nagysága 2002. évben 358 hektárral nőtt, melynek korábbi évekhez viszonyítva kisebb mértéke a földárak emelkedéséből, megvásárlásából, illetve a központi keret kisebb nagyságából adódott. Kezelési bázisaink környékén valamennyi gyepterület természetvédelmi kezelése megoldott legeltetéssel és kaszálással. Gyepkezelési gépsorainkat tovább növeltünk, erő- és munkagépekkel. 2002. évben is célunk volt, hogy minél több terület kezelését saját erőből oldjuk meg. Fontos változtatást kezdtünk el a visszavásárolt, parlagon hagyott szántók esetében. Mintegy 40 hektár terület visszagyepesítését végeztük el a Káli-medencében, illetve Kápolnapusza környékén, mely saját állatállományunk takarmányigényéhez és ezáltal további létszámnövelésének biztosításához járulunk hozzá.

Erdők

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő erdőterület nagysága 2002. évben 1764 ha volt. Kezelési szempontból nehézséget okoz a szétszórtságuk, mivel erdőterületeink 47 községhatárban találhatók. A különböző és változatos termőhelyeken lévő erdők fafajösszetétele is igen eltérő képet mutat. A bükköstől a csereszömörccs karsztbokorerdőkig erre a vidékre jellemző erdőtársulások szinte mindegyike előfordul. Legjellemzőbbek a cserestölgyesek, de lápvidéken égeresek, füzesek, néhol telepített

akácok, fekete és erdeifenyvesek, másodlagosan létrejött mezei juharosok, virágos kőrísek, iszaptárolókra ültetett füzesek, ártéri erdők egyaránt megtalálhatók. Az úgynevezett egyéb keménylombos állományok aránya viszonylag magas.

Az állományok jelentős része a termőhelyi viszonyok miatt gyenge fatermő képességű, és záródásuk is alacsony. Erdőgazdálkodásról a szó szoros értelmében nem is lehet beszélni. Tevékenységünk elsősorban a folyamatos erdősítések ápolására, a nevelő vágásokra és esetlegesen egészségügyi termelésekre korlátozódik. Az állománynevelés során az erdők természetszerűségén próbálunk javítani, idősebb állományokban rezervátum szemléletű kezelés folyik. Sok esetben, elsősorban a felújításokban nálunk is jelentkezik az országos probléma, a természetes vadeltartó képességet messze meghaladó vadállomány kártétele, elsősorban rágás és hántás formájában.

2.3. Terület nélküli értékek

Források

A nyilvántartott források tekintetében a VITUKI kataszterét (amelyben az adatok az elmúlt 50 évben keletkeztek) tartjuk kiindulási alapnak, állapotnak. Bár a központilag koordinált kataszterezési munka hivatalosan még nem indult meg, így jóváhagyott adatfelvételi úrlap sincs, két területi egységünkben megindítottuk a források állapotának vizsgálatát. Ennek keretében a Magas-Bakonyi Tájvédelmi Körzet területén 23, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Káli-medencei egységében 48 forrás adatainak felvétele történt meg.

Barlangok

Illetékességi területünkről a korábbi nyilvántartások 852 barlangról tesznek említést. Ez a szám a szinonimák folyamatban lévő kiszűrésével, a barlangbejáratok GPS-el történő bemérésének folytatásával előre láthatóan csökkenni fog. Tavaly 24 barlang állapotfelvétele és további 19 barlang bejáratának GPS bemérése, egyben nyilvántartásba vétele történt meg.

Kunhalmok

Igazgatóságunk illetékességi területén 270 (190 Veszprém, 80 Zala megyében), a korábbi vizsgálatok által regisztrált kunhalomról van tudomásunk. A felmérést a területi felügyelők és a központi dolgozók végezték, alapvetően 2000-2001-ben. A területi felügyelők az országosan védett területeket ill. ezek vonzáskörzetét, míg a központi dolgozók a megyék egyéb területeit járták be. A múlt évben a kunhalmok országos értékelése történt meg, mely alapján kiválasztásra kerültek azon halmok, sírmezők, melyek miniszteri jegyzékben történő megjelölése várható.

Földvárak

A földvárak részletes összefoglaló jegyzékét 2002. második felében sikerült beszerezni a Veszprém Megyei és a Zala Megyei Múzeum Igazgatóságtól, mely sokkal több objektumot tartalmazott, mint a projekt indításkor a TvH-ban kapott lista. Ezen új adatok birtokában kezdtük meg a földvárak helyszíni bejárást, adatrögzítést is, melyből eddig 46 került leadásra az országos koordinátornak (ANPI).

3. Kutatás és monitorozás

3.1. Kutatás

Igazgatóságunk a kutatási és fejlesztési tevékenységének prioritásai között szükségszerűen a természet védelmével kapcsolatos tevékenység tudományos megalapozását, a védendő természeti értékek feltárását és a védett természeti területek fejlesztését tartja szem előtt.

Igazgatóságunk által 2002-ben szervezett, illetve aktuálisan is folyó kutatások részletezését az éves jelentés táblázatos része tartalmazza.

Ezen megvalósult kutatások szorosan kapcsolódnak az elmúlt 6 évben elvégzett kutatási-fejlesztési programokhoz, melyek közül a legfontosabbakat emeljük ki:

Védett területek alapállapot-felmérését célzó kutatások: A Pécselyi-medence régió komplex állapotfelmérése (botanika, zoológia, geológia).

Védett területek zonációját megalapozó kutatások: a Természet védelméről szóló Törvény (28. § (7) bekezdés), illetve a 14/1997. KTM rendelet által meghatározott övezeti kategóriák meghatározására került Balaton-felvidéki Nemzeti Parkban, ami a gyakorlatban természeti, a kezelt természeti és a bemutató övezet kijelölését jelenti. A jövőben ennek finomítása szükséges.

Élőhelyek, természeti értékek fenntartását megalapozó kutatások: Két fokozottan védett és veszélyeztetett faj, a mocsári kardvirág és a lisztes kankalin élőhelyeinek fenntartására cselekvési terv készült. Ennek alapján a lisztes kankalin esetében ex situ szaporítási program indult Pécsely községben kialakított szaporítóhelyen.

Florisztikai, faunisztikai kutatások: A Balaton parti övezetében található egykori zagykazetták zoológiai és botanikai vizsgálata.

Nemzeti Biodiverzitásvédelmi Stratégia kialakítását segítő kutatások: a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer keretei között több taxonra és területre kiterjesztve folytak kutatások (pl. fehér májvirág és ürge monitorozása, Káli-medence élőhelytérképének elkészítése, stb.).

Erdészeti, erdővédelmi, erdőrezervátumokkal foglalkozó kutatások: Erdőrezervátumok kezelési terveinek elkészítése. Legelőerdők felmérése (Veszprém megyében 27, Zala megyében 5 terület került részletes vizsgálatra).

Kultúrnövény tájfajtákkal és régi magyar háziállat fajtákkal foglalkozó kutatások: Régi gyümölcsfajták feltérképezése a Pécselyi-medencében. A házi berkenye, mint ritka és védett gyümölcsfaj felmérése (1999. óta mintegy 150 egyedet feltérképezésére és felmérésére került sor).

A természeti értékek megőrzését szolgáló kutatási tevékenységhez elengedhetetlenek a stabil pénzügyi feltételek. Ezek az elmúlt években nem mindig voltak adottak. A korábbi komplex alapállapot-felmérést szolgáló keret megszűnt, illetve csak pályázati úton volt elérhető. A KAC Kutatási Pályázatán az előzetesen kellően nem meghatározott célok miatt a legkülönbözőbb kutatások versenyeztek egymással, a megnyert pénzek is csak nagy késéssel érkeztek meg. Viszonylagos biztonsággal az utóbbi időben a költségvetésbe beépített keretekre lehetett csak számítani (pl. NBmR, kezelési tervek).

Térségünkben sajnálatosan kevés az olyan kutatóhely, egyetem, társadalmi szervezet, amely egyik fő profiljának tekintené a természetvédelmi tevékenységet elősegítő kutatásokat, így ebben a tekintetben egy elég szűk körből tudunk csak meríteni.

Nagy fontosságú a megszerzett adatok adatbázisba vitele, valamint a térinformatikai feldolgozása. Szükséges lenne egy egységes informatikai rendszer kidolgozása.

A kutatási feladataink közül az alábbiakat tartjuk a legfontosabbaknak:

Az EU csatlakozással összefüggő és nemzetközi egyezmények megvalósítását célzó feladatok elvégzése. Fontos az érvényben lévő irányelveknek megfelelő, és a csatlakozási folyamat keretében aktualizált listákban foglalt társulások és fajok hazai előfordulási helyeinek, populációinak pontos fölmérése, és erre alapozva a fennmaradás érdekében a megfelelő kezelési tervek elkészítését megalapozó vizsgálatok elvégzése ott, ahol erre nem elegendők az információink.

Védett és védelemre tervezett területek élő- és élettelen természeti értékeinek számbavétele, feltárása, osztályozása, a természeti értékek állapotára kiterjedő kutatások.

Kezelési tervek megalapozását szolgáló kutatások.

Élőhelyek rehabilitációját, rekonstrukcióját szolgáló, eredményességüket nyomon követő kutatások.

Faj- és élőhelyvédelmet szolgáló, közvetlenül hasznosítható kutatások. Ez elképzelhető a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer keretei között is.

Kis-Balaton természetvédelmi célú monitorozása (16/2001. KöM-KöViM-EüM együttes rendelet).

Barlangok komplex kutatása, földtani és felszínalaktani értékek védelmét megalapozó komplex kutatások, és tájvédelem:

Védett és nem védett természeti területek természetkímélő mezőgazdasági hasznosítását elősegítő gazdálkodási formák kidolgozására és alkalmazására irányuló kutatások és a történelmileg kialakult természetkímélő hasznosítási módok kidolgozása védett és természeti területekre.

3.2. Monitorozás

A természetvédelmi monitoring az utóbbi két évben az egyik legkiemeltebb feladat, legszervezettebb kutatási tevékenység Igazgatóságunk területén. Ez egyrészt a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozási Program működtetésében, másrészt a Kis-Balaton természetvédelmi célú monitorozásában nyilvánul meg. (A két program részeként 2002-ben kifejtett tevékenységünk részletezése az éves jelentés táblázatos részében megtalálható.)

Az alábbiakban néhány eredmény ismertetése a 2002-ben Kis-Balatonon végzett természetvédelmi monitorozás programból.

Algológiai vizsgálatok a Kis-Balaton II. ütem speciális vízterein 2002-ben:

A mennyiségi mintákban összesen 154 taxont találtak. Térbeli vonatkozásban megállapítható, hogy az elárasztott tározórészen az ingói berek középső részéig nyáron igen magas biomaszta értékek jellemzőek, és ettől fokozatosan csökken a Kis-Balaton kifolyásáig. A kifolyónál (Bukóélnél) távozó vízben az alga biomaszta átlagadata 1995-ben 2,4 mg/liter volt, 2002-ben 2,2 mg/liter, tehát mennyiségi növekedés nem tapasztalható, viszont a kéalgák és a zöldalgák elenyésző 1995-ös mennyiségével szemben e csoportok részesedése 2002-ben majdnem elérte a 70 %-ot (éves átlag).

Élőbevonat monitorozása a Kis-Balaton vizes élőhelyein: A vizsgálati területen azonosított 54 vízi növény fajsám jelentős és bizonyítja a magasabbrendű (makrofita) növényzet természetvédelmi jelentőségét. A vízi növényzet és élőbevonatuk alapján az egyes vízminőségi tájak és vizes élőhelyek jól elkülönülnek. A vonatkozó minősítés alapján a mérsékelt és a jó ökológiai állapot a jellemző.

Puhatestűek 2002. évi vizsgálata a Kis-Balaton II. ütem speciális vízterein: Egy terület puhatestű (Mollusca) faunájának sajátossága, a lépésenként változó összetétel, aminek pontosságra törekvő felmérése, csak nagyobb számú minta vizsgálatával lehet eredményes. A vizsgálatok anyaga több mint 24000 beazonosításra alkalmas élő puhatestű példányt (pl. csigák, kagylók) tartalmazott. A Kis-Balaton Mollusca faunájának a fentiek értelmében a legértékesebb elemei kétségtelenül azok a fajok, melyek napjainkra hazánkban már megirtultak, elterjedési határukat nálunk érik el, elszigetelt populációkban élnek vagy reliktumok. Ezek között nagyon sok olyan faj van, amely valamilyen szinten veszélyeztetett, de még nem kapott védettségi státuszt.

Denevérfajok monitorozása a Kis-Balaton védett területén: A Kis-Balatonon és a Keszthelyi-öböl mentén a természetes odvak hiányában a mesterséges denevérodvak (ma kb. 150 db) jelentik a legoptimálisabb búvóhelyeket az odúlakó denevéreknek. A vizsgálat ideje alatt a Keszthelyi-öböl és a Kis-Balaton területén 6 fajt sikerült észlelni: vízi denevér, tavi denevér, korai denevér, törpedenevér, durvavitorlájú denevér, fehérszélű denevér. A 2002-es év odúfelmérési adatai alapján egy jellegzetes állomány nagyság-változás volt tapasztalható a mesterséges odúkban megtelepedett durvavitorlájú denevérek által alkotott közösségek esetén. A május időszaki felmérés során tapasztaltak szerint ezen faj minden egyes kisebb odútelepen létrehozott olyan nagyméretű kolóniát, melynek nagysága az országban egyedülállóan mindenhol 100 fölötti volt (összesen több, mint ezer példány!). Feltételezésünk szerint a Kis-Balaton egy igen fontos, európai jelentőségű regenerációs állomás e denevérek számára a vonulási időszakban.

Futóbogarak talajcspadás vizsgálat: A talajcspadás vizsgálatok segítségével a 2002-es évben 121 fajt mutattak ki, ezek közül 22 új, a korábbi évek során nem került elő, 22 pedig nem került elő azok közül, amelyeket az előző években már megtaláltunk, így talajcspadás módszerrel eddig 143 fajt mutattak ki összesen. Találtak új fajokat a 10 éve működő csapdában is. Többek között a megkerült kékfajú tetvéscspadás, ami hazánk faunájában ritkának számít.

A Kis-Balaton II. ütem halfaunisztikai célú monitorozása: A 2002-es év folyamán 4 alkalommal, összesen 16 mintavételi helyszínen mintázták a Kis-Balaton II. ütemének halállományát. A vizsgálatok során összesen 29327 halegyedet fogtak és határoztak meg, melyek 26 fajt képviseltek. A felmérés során fajhibridekkel is találkoztak. A legnagyobb egyedszámban a kűsz került elő, melynek az egyedszámaránya meghaladta az 57 %-ot. A hat kimutatott természetvédelmi oltalom alatt álló faj közül, a fokozottan védett lápi póc egyedszámaránya volt a legmagasabb: 2,4 %.

Kisemlősök csapdázásos monitorozása a Kis-Balatonon: A Kis-Balaton területén 1999-től kisemlősök elevenfogó csapdázásos monitorozását végzik. A legfontosabb cél az északi pocok populációk monitorozása, élőhely igényeinek feltárása. A három kiválasztott élőhelyen 1999. szeptember és 2001. augusztus között kapott adatok alapján mindhárom területen előfordult ez a fokozottan védett faj, de az élőhelyek eltérő minősége alapján különböző összetételű közösséget mutattak ki kisemlős csoportok között.

Vízi makroszkopikus gerinctelenek (pl. szitakötők, rákok, piócák): A Kis-Balaton tározó II. ütemének makroszkopikus gerinctelen faunájának vizsgálata - kiemelten kezelve az EU Élőhelyvédelmi Irányelvében szereplő és védett fajokat - segítséget nyújt ahhoz, hogy a vízterben lejátszódó folyamatok ökológiai és természetvédelmi hatásait értékelhessék. A tevékenység célja az, hogy egy nagy jelentőségű, védett terület vízi makroszkopikus

gerinctelen faunájának rendszeres és ismételt mintavételezésével szerezzenek információkat a terület árasztása során bekövetkezett környezeti változásokról. A vizsgálat adatokat szolgáltat a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó programban szereplő makrozoobenton projektnek és igazodik az EU Víz Keret-irányelv monitorozási követelményeihez is.

A Kis-Balaton madárvilágának változása: A Kis-Balaton tradicionális madártani jelentősége, illetve a madarak, mint monitorozandó objektumok fontossága kiemelt jelentőséget biztosít a madárfajok kutatásának. Kimutatták, hogy elsősorban a nádas és sásos élőhelyek madárközösségei különböznek, illetve a nádasokon belül az elárasztott és kontroll területek közösségei. A 8 gyakori nádi énekesmadárfaj eloszlása a területen fajspecifikus (pl. a nádirigó az elárasztott nádas részesíti előnyben költőhelyként). A kárókatona állománya csökkent, majd 1998-tól stabilizálódott. A feketenyakú vöcsök állománya igen kicsi, változó. A fattyúszerkő esetében exponenciális az állománynövekedés, amit egy összeomlás követett. A Kis-Balaton II. ütem madárvilága még nem stabilizálódott, ezért a védelmi beavatkozásokat alaposan meg kell fontolni.

Védett növények felmérése a Kis-Balaton területén: A 2001-ben megkezdett munka során terepi bejárásokkal mérték fel a Kis-Balaton területén élő védett növényeket. A terepi felmérések mellett összegezték – a rendelkezésre álló publikációk, kézíratos munkák alapján – a területen megtalálható védett növényfajokra vonatkozó eredményeket. A Kis-Balaton területén és környékén a terepi megfigyeléseink és az irodalmi munkák alapján 55 védett és egy fokozottan védett növényfajt sikerült eddig megfigyelni. A flóralisták összegzése nyomán 14 fontosabb növényfaj helyzete egyenlőre ismeretlen.

Az Igazgatóságunk kezdeményezésében folyó monitorozási tevékenységek közül az alábbiakban kiemelnénk néhány programot:

Több éve folyamatosan nyomon követjük a Balaton és a Kis-Balaton madárállományát (vízimadár szinkron), melyet az országos koordinátor felé is továbbítunk.

A növekvő bütykös hattyú állományról is aktuális információkkal rendelkezünk mind a Balatonon, mind a Kis-Balatonon. Erre szükség lehet a fajjal kapcsolatban felmerült problémák megalapozott kezelésekor (növekvő fészkelő állomány, mely közegészségügyi problémákat vet fel, illetve átalakítja a fészkelő madárközösséget).

Rendszeresen vizsgáljuk Zala-megyében a Mura-folyó és a Kerka menti térségekben megtelepedett hód-állomány előfordulását, melyről beszámolunk a WWF-nek is.

Fontos programnak tekinthető egyes kiemelt fajok (pl. lisztes kankalin, medvefűl kankalin, északi pocok, stb.) állományainak, állapotának folyamatos nyomon követése.

4. Kezelési tevékenység

4.1. Kezelési tervek

Igazgatóságunk több jelentős nagyságrendű fenntartási és rekonstrukciós munkát végzett az elmúlt 3 évben a védett természeti területekre vonatkozóan, mely munkák tervezését és kivitelezését szolgálják a már elkészült és folyamatosan készülő természetvédelmi kezelési tervek. A 2001. decemberében megjelent 30/2001. KöM rendelet szabályozza a tervek tartalmi és formai követelményeit.

Folyamatosan készülnek Igazgatóságunkon a kezelési terveket megalapozó dokumentációk, melyek készültségi állapotáról a jelentés táblázatos része tartalmaz összefoglalóan adatokat.

Sajnálatos tény viszont, hogy a védetté nyilvánítások folyamatát jelentősen lelassította a kezelési terveknek a védetté nyilvánításhoz való szükségessége. A korábban előkészített és védelemre felterjesztett területek esetében is már az elkészült és elfogadott kezelési tervek függvénye a jogszabályi kihirdetés. Bár az utóbbi két évben viszonylag jelentősebb pénzeszközök állnak rendelkezésre a tervek készítéséhez, a nagyobb kiterjedésű nemzeti parki részterületek esetében ebből is csak korlátozottan lehet megalapozott munkát elvégez(tet)ni. A prioritást a már felterjesztett, de még kihirdetés előtt álló területek jelenik. Igazgatóságunkon a természetvédelmi kezelési tervek készítésének programja jóval a vonatkozó jogszabály megjelenése előtt indult. A vonatkozó miniszteri rendelet miatt a 1997. óta elkészült tervek sem formai, sem tartalmi elemeikben nem felelnek meg az előírásoknak, így a már korábban elkészült terveket jelentősen ki kell bővíteni, át kell alakítani.

4.2. Élőhely fenntartás

Igazgatóságunk saját vagyonkezelésű területein három alapvető kezelési módozat közül választhat. Az első, amelyet a területek fenntartása és megőrzése szempontjából legkedvezőbbnek tartunk, a saját műveléssel, illetőleg a művelés felhagyásával történő saját kezelés. Második, hogy a Nemzeti Park Igazgatóság szakmai felügyelete alatt idegen vállalkozóval történik a kezelés az Igazgatóság megrendelésére és költségére. A harmadik lehetőség azokon a területeken, ahol a meglévő kapacitások, illetőleg a helyi adottságok indokolják az ingatlanok – szakmai felügyelet és ellenőrzés mellett – bérbeadása. Ez akkor történhet meg, ha az Igazgatóság kezelésében lévő területek gazdaságos természetvédelmi kezelésére nincs lehetőség, vagy a gazdálkodó teljes ellehetetlenüléséhez vezetne a terület használatából történő kizárása. Ezekben az esetekben jogosan merül fel a területbérlet megadásának lehetősége. Az Igazgatóság eddigi elve az volt, hogy bérleti lehetőséget annak biztosít, aki megfelelő eszközökkel rendelkezik, helyben lakik, vállalkozását élethivatásszerűen végzi. Az általunk kötött megállapodások a terület használatára vonatkozó természetvédelmi előírásokat és a szükséges korlátozásokat tartalmazzák, és hatályuk jelenleg legfeljebb 5 év.

A Magyar Állam tulajdonában és a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő ingatlanok a korábbi tájvédelmi körzetek felosztása alapján öt régióra oszthatók. Az összes régió önálló természeti és sajátos gazdálkodási arculattal rendelkezik. Középtávú célunk a Balaton-felvidéki Nemzeti Park egészéről elkészített kezelési-fenntartási terv megvalósítása.

Tihanyi régió

A Tihanyi-félsziget, a régió hagyományosan frekventált turisztikai látványossága. A félszigeten viszonylag sok gye- és erdőterület található, jelentős részben a Magyar Állam tulajdonában és az Igazgatóság vagyonkezelésében. A gyepek itt általában sekély termőrétegűek, alacsony termőhelyi értékkel rendelkeznek. Hasznosításukat a korábban megvalósított tervek alapján – 1999-ben a bérlő által a területre hozott mintegy 250 anyajuh és szaporulatának legeltetésével - látja el az Igazgatóság. A csekély mérvű legeltetés egyértelműen használ a területnek, hosszabb távon indokolt a juhállomány fejlesztése és a gépi gyommentesítés felváltása juhlegeltetéssel még több, arra alkalmas területen.

A nem legeltetett ingatlanokon a saját hasznosítás jelenlegi formáját továbbra is fenn kívánjuk tartani. Ez most saját tulajdonú traktorral és kiegészítő gépeivel (kasza, szárazúzó) történik. A terület jelentős részén sikerült visszaállítanunk a legelők hasznosítását. Mintegy 60 ha-t juhokkal, 8 ha-t pedig 2001 óta szürke marhákkal legeltetünk, mely utóbbi egyszerre lát el kezelő és bemutató funkciót. Az öreg levendulás területén is jelentős eredményeket értünk el

a cserjék ill. a bálványfa visszaszorításával: a kezdeti 2 ha-ról napjainkra 8 ha-ra növeltük a homogén, az eredetihez hasonló képet mutató levendulás területét. A fenntartásban itt is fontos szerep jutott a legelő juhoknak. A félszigeten teljes gyepterhelő gépsor áll rendelkezésünkre.

Az 1998-ban kutatással induló gyümölcsös-program eljutott az ültetésig, a félszigeten három részletben mintegy 200 db, a Balaton-felvidéki tájfajtaiból összegyűjtött és leszáporított gyümölcsfaoltványt telepítettünk ki (pl. cigányalma, rétescserezsnye, mézeskörte). A Gejzírmezőn 1996-ban indult a kúpok megtisztítását és bemutatását célzó program, melynek során 9 nagyobb ill. jelentősebb kúpról szorítottuk vissza a cserjéket. A kúpok közötti összekötő utak, gypfoltok kibontásával, ösvények létesítésével, majd tájékoztató táblák kihelyezésével bemutatathatóvá tettük a területet. A program része volt egy régi, műemlék jellegű pince-présház, és egy földbe ásott pince felújítása és bemutatóhellyé alakítása. A gejzír-kúpok és ösvények folyamatos fenntartását, a cserjék visszaszorítását minden évben az erre a célra szervezett természetvédelmi táborunk keretében a félszigeten tartózkodó diákok végezték el.

Pécselyi-medence

A medence szelíd kultúrtáj jellege folytán viszonylag sok szőlő- ill. gyümölcsös területet tartalmaz, amelyek a délies kitérségű domboldalokon helyezkednek el. Ezek felett ligetes, tisztásokkal tarkított gyepek vannak. A saját vagyongazdálkodásban lévő területeinket elsősorban saját gépeinkkel kezeljük. A Pécselyi-medencében mintegy 100 ha gyepterhelést látta el a tihanyi MTZ traktorunk. 2002-ben Jábod térségében cserjeirtással valósult meg az élőhely-rekonstrukció. A Diósi rétek vízvisszatartással kialakított élőhely-rekonstrukcióját akadályozta az elmúlt két év aszályos időjárása.

Káli-medence

Salföld községben található a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság egyik legfontosabb bemutató helye a Természetvédelmi Major. Az itt lévő saját állatállomány egy része kerül bemutatásra, az állatok másik része (rackajuhaink és szürke marha állományunk) a Kővágóörs közelében most kialakítás alatt lévő Kornyi tó melletti gazdálkodási centrumban nyertek elhelyezést és az épületekhez közvetlenül kapcsolódó területeken végeznek gyepterhelést.

A középtávú célunk a gazdálkodási centrum teljes vertikumban történő elindítása, a terület állat eltartóképességének és az eszközök hatékony kihasználtságának figyelembevételével. Jelenleg a költség- és létszám-gazdálkodás szempontjai miatt helyi vállalkozó közreműködésével folyik itt a gazdálkodás. A gazdálkodóhely és a bemutatóhely a környék lakóinak is munkát teremt, ez hozzájárul a természetvédelem e térségben való kedvezőbb fogadtatásához.

A Káli-medence régió mezőgazdálkodása, állatállománya nagyon lecsökkent, amit a felhagyott szántók, kezeletlen gyepek jelentős aránya jól mutat. Az Igazgatóság a salzföldi Természetvédelmi Majorban komplett gypművelő gépsorral rendelkezik, melynek beszerzését a vizes élőhelyek különleges kezelési igénye indokolta. 2002 szeptembere óta a salzföldi majorban egy agrármérnök kolléga végzi a major gazdálkodási és az állatállomány ellátásával és legeltetésével összefüggő feladatainak irányítását. A legeltetés, kaszálás és szárazzás mellett, a bozótirtás, valamint a kötengerek folyamatos fenntartása fontos, évenként ismétlődő feladatunk.

Badacsonyi régió

A régió északi területein, a Tapolcai-medencében az átlagosnál nagyobb a szántók aránya, ezeket több-kevesebb sikerrel művelik is a gazdálkodók. A Balaton felé haladva nő az

időszakosan vízborított, kaszálóként hasznosított területek hányada. A régióban mintegy 800 hektár, saját vagyongazdálkodású gyep művelési ágban lévő területet kezel az Igazgatóság. Távlati célunk a vizes területekre legelő állatok (bivaly, magyar szürke marha) régióba hozatala. Jelenleg a salgföldi bázis gépei végzik el a régió kezelési feladatainak legnagyobb részét. A régióban több vizes élőhely-rekonstrukció zajlik, így a raposkai lápréten és a Lesencék környékén is. A rekonstrukciós munkálatok további folytatása a térség talán legfontosabb természetvédelmi kezelési feladata.

Kis-Balaton régió

A Ramsari Egyezményben is szereplő nemzetközi jelentőségű terület. Két jól elkülöníthető részből áll. Az egyik az I-es, II-es vízvédelmi rendszer nádas, sásos központi területei, a másikat, az ezeket övező gyepes, szántók alkotják. A saját vagyongazdálkodású gyepes területek nagysága több mint ezer hektár. Mivel a Nyugat-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság és a Bakonyi Erdőgazdasági Részvénytársaság kezelésében is jelentős méretű területek vannak, az állam tulajdon aránya meghaladja a 90 százalékot.

A Kis-Balaton Vízvédelmi Rendszer tározói közül a II. tározó Ingói-terület nyílt vízének halászati vízterületté nyilvánítása nem történt meg, mert a tározó beruházás még nem készült el teljesen. Befejezése után kezdeményezni fogjuk a különleges rendeltetésű halászati vízterületté nyilvánítását és a halászati kezelési jogot megpályázzuk. A jelenlegi, átmeneti időszakban Igazgatóságunk megbízással végeztet halállománymentő beavatkozásokat. Célunk a leromlott állapotú, rossz kondíciójú, elöregedett halállományok lehalászása, hogy megelőzzünk a tömeges halpusztulást a tározóban.

A terveink szerint a régió több száz hektár nádas területe aratással részben hasznosított marad Keszthely, Sármellék és Vörs térségében. Igazgatóságunk az élőhelyek fennmaradását tartja az legfontosabb szempontnak továbbra is, mind a tisztító nádaratás, mind az ipari hasznosítású nád letermelésekor. Törekszünk arra, hogy a biodiverzitás továbbra is fennmaradjon, változatos élőhelyek alakuljanak ki a nádaratás, területtisztítás és vizes élőhely-rekonstrukciók nyomán. Az élőhelyek kialakításában együttműködünk a Nyugat-Dunántúli Vízügyi Igazgatósággal.

Kápolnapusztán az Igazgatóságunk egy bivalyrezervátummal rendelkezik, ennek jelenlegi állatlétszáma (160 db) a közvetlen kistérség kezelési feladatait látja el. Mivel a magyar bivalyállomány túlzottan alacsony létszámú, a tenyésztői munka színvonala csupán szelekcióval, már korlátlanul nem javítható. Mivel a faj honi fennmaradása a természetvédelem szempontjából különösen fontos, Igazgatóságunk a faj tartását és bemutatását fejleszteni kívánja. Ezért 2003-ban pályázati fejlesztési keretből, Bivalymúzeumot hozunk létre. A rezervátum környéke már most az állattartó képesség határára érkezett. A probléma megoldása, a legelőterület bővítése – Igazgatóságunk ideai tervei között is szerepel. 2000-ben a program első lépéseként 50 hektár gyenge termőképességű szántóterület elgyepesítését végeztük el. Szándékaink szerint további száz hektár gyeptelepítést hajtunk végre a következő két-három évben.

2002-ben egy gyakorlott traktoros felvétele után, a területen MTZ traktorral és gyepkezelési gépsorral rendelkező kezelési bázis kialakítását valósítottuk meg, fenékpusztai székhellyel. A Kis-balatoni régió többi Igazgatósági kezelésben lévő területének fenntartását is ezekkel az eszközökkel látja el Igazgatóságunk.

4.3. Élőhely rehabilitáció

A központi költségvetési támogatásból, pályázatokból illetve saját erő felhasználásával Igazgatóságunk évek óta folytatja az élőhely-rehabilitációs és élőhely-fenntartási munkáit. Szakmai felügyeletet az Igazgatóság szakfelügyelői biztosítanak.

A 2002-ben ebben a tárgyban végzett munkákról (részletes összefoglaló a jelentés táblázatos részében) az alábbiakban néhány lényegi elemet emelünk ki:

Igazgatóságunk védett területeinek elhelyezkedéséből, adottságaiból kiindulva fő feladatunknak tekintjük a vizes élőhelyeket érintő rekonstrukciós munkák elméleti megalapozását és gyakorlati végrehajtását. A Balaton-felvidéki Nemzeti Park területén, valamint Igazgatóságunk illetékességi területén már nem található olyan vizes élőhely, melyet ne befolyásolt volna emberi beavatkozás. E beavatkozások ellensúlyozására vizes élőhely rekonstrukciós munkák végrehajtása vált szükségessé. Az utóbbi 2 év legjelentősebb ilyen jellegű beavatkozását a Tapolcai-medencében végeztük el, ahol mintegy 25 hektáron csatornák és egyéb műtárgyak kialakításával vízszintemelést hajtottunk végre.

Hasonlóan nagy szabású vizes élőhely-javítás történt a Tapolcafői zergebogláros TT területén is, mintegy 15 ha kiterjedésben. Itt a zergeboglár élőhelyének vízviszapótlása egy új árok létrehozása valósult meg, amely egy időszakos patakából vezeti a területre a vizet.

Az utóbbi években, a saját területeink, illetve állatállományunk növekedésével a gyepterületek helyreállítása is előtérbe került. Ennek jelentősége fontos a száraz gyepek fenntartásában, helyreállításában, a hazai honos háziállat állomány fenntartásában és a bemutatási tevékenység szempontjából is. A program részeként a Káli-medencében több területen szántó alakítottunk vissza legelővé, kaszálóvá, illetve korábban felhagyott legelők helyreállítása történt meg. A legeltetésnek bizonyos térségekben, a csökkenő állatállományok ellensúlyozása miatt is példateremtő ereje van.

Hasonlóan programok zajlottak a Tihanyi-félszigeten, ahol szürkemarkarával legeltetve korábbi legelőterületek állítottunk helyre, megteremtve ezzel az egykori ürgeélőhelyek visszaállításának lehetőségét is.

A Pécselyi-medencében több helyen történt cserjésedő legelő, fás-legelő és geológiai értékkel bíró terület (karr-mező) helyreállítása cserjeirtással, szárazúzással.

Fontos élőhely-rehabilitációs tevékenységet jelent az invazív (gyom)növényfajokkal fertőzött területek rendbetétele is. Erre több helyszínen került sor, pl. Solidagoval erősen fertőzött területre történt az időszakosan működő Lesence-patak rávezetése 2002-ben, bálványfairyítás történt Tihanyban mechanikai eszközök és vegyszeres kezelés igénybe vételével.

Fafajcserét hajtottunk végre Letenye térségében, ahol mintegy 2 hektáron az addigi akácültetvény helyére szürke nyarast telepítettünk.

Fontos program minden évben a területünkön nagy számban előforduló földtani-geológiai természeti értékek védelme, és állapotuk helyreállítása. Ezt részben mechanikai beavatkozással (pl. kézi cserjeirtás), részben állatok legeltetésével érjük el.

Az élőhely-rehabilitációs munkák végzésekor néhány nehézséggel is talákoztunk, melyek közül kiemelünk néhányat:

Nem minden esetben találtuk meg a tervezett és fontos munkák elvégzéséhez szükséges anyagi forrást. Ezt a pályázati lehetőségek, illetve a kibővült fenntartási keretünk sem tette mindig lehetővé.

Előfordult, hogy nem tudtunk megegyezni az érintett területen tulajdoni hányaddal bíró állampolgárokkal.

Az esetek többségében az érintett hatóságokkal jól tudtunk együttműködni a szükséges tervek kialakításában és engedélyek beszerzésében. Különös figyelmet kellett fordítani az érdekek egyeztetésére, a szükséges dokumentumok elkészítésére.

4.4. Fajvédelem

A védett, fokozottan védett növény- és állatfajok állományainak fenntartása érdekében több fajvédelmi program is folyik a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén, melyek közül a jelentősebbeket emeljük ki:

Védelem helyi őrzéssel: A magyar őszi-fésűsbagoly nevű lepkefaj rajzási idején, novemberben a természetvédelmi őrök éjszaka is felügyelik az előfordulási helyet (Balatonakali) az illegális gyűjtők elleni védekezésül.

Védelem bekerítéssel: Erdei fészeképítő hangyafajok által készített 10 db boly mechanikai védelme ("rácsbúrával") megtörtént a Magas-Bakony TK területén.

Védelem az élőhelyeket érintő munkálatok helyének és idejének korlátozásával: Az adriai sallangvirág útpadkán előforduló állományainak védelme érdekében minden évben egyeztetjük a kezelési munkát a közútkezelővel (Keszthelyi hg, Tapolca-Sümege közötti út).

Fajok közötti konkurencia csökkentése: A tátorján csírázását segítjük elő mesterséges bolygatott felszínek kialakításával (Balatonkenese).

Magvetés, -szórás: a fokozottan védett tátorján és liztes kankalin esetében alkalmazzuk (Balatonkenese, illetve Káli-medence).

Mesterséges beporzás: Poszthébangó állományokon belül alkalmazzuk a biztos beporzás érdekében (Balatonfüredi-erdő Természetvédelmi Terület).

Élőhely-javítás az ökológiai feltételek jobbításával: Holtágrehabilitáció történt Tótszerdahely (3 ha) és Kerkaszentmihály (1 ha) térségében, melyek során a holtágak kitisztítása, illetve az állandó vízborítás biztosítása valósult meg.

Ex situ védelem: A liztes kankalin ex situ szaporítása érdekében Pécselyen létrehoztunk egy öntözhető hidegágyas szaporítókeretet.

Kétéltűvédelem: "Békamentés" Zala megyei területeken történt, Lendvadedes, Zalacsány és Kistolmács térségében. Az úton átsegített állatok száma meghaladta az 1500-at.

Madárvédelem: Műfészkek kihelyezésével vörös vércse, füles kuvik számára biztosítottunk fészkelőhelyet. Fehér gólya esetében veszélyeztetett, illetve veszélyforrást jelentő fészkek karbantartása, felújítása, magasítóra helyezését végeztük el.

Denevérvédelem: 60 db nagyméretű denevérház legyártása és kihelyezése történt meg a BFNP (Pécselyi- és Tapolcai-medence), Magas-Bakony TK, Somlóvásárhelyi Holt-tó TT területén.

4.5. Saját állatállomány

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság állatállománya (lásd. táblázat) alapvetően területkezelési és génmegőrzési célokat szolgál. Ez jól kiegészül a bemutatási tevékenységgel is, mely során a bemutatóhelyeinken elkülönített reprezentatív állomány oktatási, ismeretterjesztési feladatokat is ellát, nagy sikerrel. A Kápolnapusztai bivalyrezervátumban és

a Kornyitó melletti majorban a költség- és létszámgazdálkodás szempontjai miatt helyi vállalkozók bevonásával folyik a gazdálkodás.

Az idegen használatban levő szürkemarha-állomány után a szerződés szerinti 30 darab növendékállatot a bérlő 2002 évben átadta. Az elhullások aránya átlagosnak mondható, járványszerű megbetegedés nem történt.

4.6. Vadászterületek

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság Tihany Vadgazdálkodási Egységében (3147 ha) 2 fő természetvédelmi őr látja el a hivatásos vadászati teendőket. Az éves kilövések elsődleges célja a vaddisznó, és gímszarvas kiszorítása volt a területről. 2002. évben 75 nagyvad esett Tihanyban.

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság Badacsony és környéke Vadgazdálkodási Egységében (7358 ha) 3 fő természetvédelmi őr látja el a hivatásos vadászati teendőket. A terület vadgazdálkodási adottságait tekintve hasonló Tihanyhoz, a 2002. éves nagyvad kilövés 40 volt.

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság Kis-Balatoni Vadgazdálkodási Egységében (12308 ha) a Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatósággal együtt gyakoroljuk a vadászati jogot. 3 természetvédelmi őr és 2 vízügyi dolgozó lát el hivatásos vadászati teendőket. A 2002. évi teríték kb. 300 nagyvad volt. Jelentősek voltak 2002-ben az erdő- és mezőgazdasági vadkárok.

A területekre egyaránt jellemző 2001. és 2002. években az éves kilövések folyamatos emelkedése.

4.7. Halászati vízterek

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén nincs az Igazgatóság kezelésében lévő halászati vízterület.

5. Jogi tevékenység

5.1. Hatósági eljárások

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság ügyszámának alakulása az 1998-2002 közötti években a következőképpen alakult (db).

1998. évben	
Mindösszesen:	6900
1999. évben	
Mindösszesen:	7850
2000. évben	
Mindösszesen:	8069

Jelentés a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság 2002. évi tevékenységéről.

2001. évben az igazgatóság hatósági, szakhatósági tevékenységének és egyéb ügyek részletes adatai:

Építészeti és tájvédelmi ügyek	2969
Vagyonkezelési, földbirtok ügyek	1012
Geológiai és bányászati ügyek	805
Élővilágvédelmi ügyek	676
Erdészeti-vadászati ügyek	573
Idegenforgalmi és oktatási ügyek	576
Jogi ügyek	303
Pénzügyek	337
Egyéb ügyek (pl. elővásárlás)	1624
Mindösszesen:	8875

2002. évben az igazgatóság hatósági, szakhatósági tevékenységének és egyéb ügyek részletes adatai:

Építészeti és tájvédelmi ügyek	3248
Vagyonkezelési, földbirtok ügyek	927
Geológiai és bányászati ügyek	883
Élővilágvédelmi ügyek	729
Erdészeti-vadászati ügyek	672
Idegenforgalmi és oktatási ügyek	681
Jogi ügyek	327
Pénzügyek	419
Egyéb ügyek (pl. elővásárlás)	1561
Mindösszesen:	9447

A szakhatósági állásfoglalások előírásait tartalmazó hatósági határozatok ellen benyújtott fellebbezésekről hivatalból nincs tudomásunk, bár a másodfokú szakhatósági állásfoglalást kiadó Környezet- és természetvédelmi Főfelügyelőség az utóbbi időben, a legtöbb esetben megküldi tájékoztatásul az általa kiadott másodfokú állásfoglalást. 2002. évben a szakhatósági állásfoglalásaink több mint, 95 %-át megfelelőnek találták, helybenhagyták. A közigazgatási perekről, melyek az Igazgatóságunkon keletkezett ügyek nyomán indultak, csak akkor szerzünk tudomást, ha az ügybe a beavatkozóként vagy tanúként a Főfelügyelőségtől felkérését kapunk. A bírósági ügyek döntő része a tájvédelmi szakhatósági feladatunkhoz köthető. Igazgatóságunk 22 védett belterülettel is rendelkezik és a Balaton-felvidéken a fejlesztési igény nagyon jelentős. Igazgatóságunk hatósági tevékenysége a tájvédelmi szakhatósági hatáskörbe tartozó engedélyezési eljárásokról szóló 166/1999. (XI. 19.) Kormányrendelet, valamint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról szóló 2000. évi CXII. Törvény értelmében rendkívül széleskörű lett, mely törvényekkel kapcsolatos ügyek jelentős száma rendkívüli leterheltséget okoz a szakfelügyelői állomány részére.

5.2. Bíróságok

2002 előtt többször éltünk a tárgyalás tartása nélkül történő bírság kiszabásának lehetőségével, de 2002-ben ügyeink legtöbbszörében meghallgattuk az eljárás alá vont személyt még akkor is, ha a tényállás egyértelmű, tisztázott volt. Tapasztalataink szerint ugyanis a hivatalban történő megjelenésnek, adott esetben a figyelmeztetésnek is elegendő visszatartó hatása van. Az utóbbi időben a szabálysértési ügyeink száma jelentősen növekedni kezdett. A

szabálysértési bírság befizetésével sok probléma van, a megfellebbezett ügyekben, a bírósági helybenhagyó határozatok hatására sem mindig érkezik be a kiszabott bírság összege.

Hasonlóan gondot jelent a külföldiekkel szemben kiszabott helyszíni bírság befizettetése is. Például a fokozottan védett területre, engedély nélkül belépőnek – bírság címén – átadott utalványt a legkritikább esetben fizetik be, a rendelkezésünkre álló adatok és határidő korlátok alapján, behajtás szinte lehetetlen.

A természetvédelmi szabálysértési eljárások megindításának és a bírságok kiszabásának legfőbb okai az építési ügyekkel kapcsolatos engedély nélküli területhasznosítási problémák, valamint a Balaton parti övezetében végzett engedély nélküli tevékenységek.

5.3. Büntető ügyek

Egy lapterület kapcsán történt olyan természetkárosító eset, melyben a rendőrség háromszor zárta le bűncselekmény hiányában az ügyet, de folyamatos fellebbezéseink hatására, a napokban vádemelési javaslattal adta át az ügyet az ügyészségnek. Parti sávban útépités kapcsán, Balatonakaliban történt természetkárosítás, de a nyomozás itt még nem zárult le.

5.4. Polgári perek

Igazgatóságunk két munkaügyi perben érintett, melyet átszervezésben érintett dolgozóink indítottak. Már öt éve tart a Kornyitó melletti hodálykomplexum birtoklásáért indított polgári per, melyben a kifizetett ingatlan birtokba vételét kell elérnünk.

A tavalyi évben zárult le sikerrel egy rágalmozási per, melyet egy újságíró ellenünk felhozott alaptalan vádjainak semmissé tétele érdekében indítottunk. A bíróságon, az érintett alperes elismerte, hogy valótlanságokat állított.

Igazgatóságunk polgári úton is pert indított az 1997-ben a PRO NATURA Kft.-nek bérbe adott 157 szürke marha szerződés bontásának tárgyában. A bíróság a rendőrségi vizsgálat lezárulásáig felfüggesztette az ügy tárgyalását.

A Kis-Balatonon erdőtelepítésben keletkezett vadkár ügyben nagy összegű – véleményünk szerint indokolatlan mértékű - kártérítés megfizetése miatt indítottak pert Igazgatóságunk ellen.

6. Őrszolgálat

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság Természetvédelmi Őrszolgálatának létszáma 24 fő. A 22 fő területen dolgozó természetvédelmi őr 7 tájegységbe, ezeken belül 20 őrkerületbe osztva végzi munkáját.

A tájegységek az alábbiak:

Tihany – ÉK Balaton-felvidéki Tájegység (4 őrkerület)

Badacsony-Káli-medence Tájegység (4 őrkerület)

Keszthelyi-hegység Tájegység (3 őrkerület)

Kis-Balaton Tájegység (4 őrkerület)

Magas-Bakony Tájegység (2 őrkerület)

Somló Tájegység (2 őrkerület)

Nyugat Zala Tájegység (1 őrkerület)

A Természetvédelmi Őrszolgálat felépítése a Szolgálati Szabályzatban előírt hierarchiát követi: 1 fő őrszolgálat-vezető, 1 fő őrszolgálatvezető-helyettes, 5 fő tájegységvezető, 1 fő terület-felügyelő, 10 fő őrkerület-vezető és 6 fő területőr.

Igazgatóságunk illetékességi területén 60 fő polgári természetőr segíti a Természetvédelmi Őrszolgálat munkáját. Elsősorban a területekről bejövő gyors információik hasznosak, de a gyakorlati munkában is részt vesznek: pl. természetvédelmi örök melletti ellenőrzések vagy kezelési feladatok kivitelezése. A jövőben a polgári természetőrök létszámának növelését tervezzük, elősegítve ezzel a lakosság aktívabb bevonását a természetvédelmi munkába.

A tömbszerűen elhelyezkedő védett területek nehezítették az örökök kialakítását, melyek olykor hosszúkásak, megnövelve ezzel a természetvédelmi örök lakóhelye és örökök határa közötti távolságot.

Speciális és rendkívüli leterheltséget okozó feladatkör az épített környezet, a tájképi értékek védelmével kapcsolatos hatósági ügyekben való részvétel. 2002. évben keletkezett kb. 4.000 építéshatósági ügyben a helyszínen is eljárva a területi kollégák mindegyike naponta átlagosan egy építésügyi eljárásban vesz részt valamilyen formában. Ezen ügyek eloszlása is egyenetlen. A probléma megoldása az örök létszám emelése a folyamatosan bővülő feladatokkal összhangban.

A 3 saját kezelésű vadgazdálkodási egységünkben (Tihany, Badacsony, Kis-Balaton régió, összesen kb. 22.000 hektár) 7 természetvédelmi örök lát el egyben hivatásos vadászati teendőket is. A 3 területre előírt 2002. éves vadgazdálkodási terv 420 nagyvad elejtésére kötelezett bennünket a vadállomány megfelelő szintre csökkentése érdekében. A számok tükrében ez a plusz feladat 6 naponta írja elő egy személynek egy nagyvad kilövését.

Összlétszám tekintetében szükséges a fejlesztés a védett és nem védett területek jobb lefedése és a hatékonyabb munkavégzés érdekében.

Az állomány szakképzettsége megfelelő, 18 fő szakirányú felsőfokú, 6 fő szakirányú középfokú végzettségű.

Valamennyi természetvédelmi örök rendelkezik mobiltelefonnal, önvédelmi gáz sprayvel, a 24 természetvédelmi őrből 18 van ellátva szolgálati önvédelmi maroklőfegyverrel is. 14 szolgálati gépjárművet és 2 motorkerékpárt használnak az örökök. A mindenki számára megállapított kilométerkeret nagysága – a terület nagyságától, mozaikosságától és a feladatok mennyiségétől függően – 800 és 2500 km között változik. Saját gépjármű használatánál gondot jelent a nehéz terepviszonyok miatti állandó karbantartás.

7. Költségvetés és vagyon

Az államigazgatási feladatok ellátásához a költségvetési támogatás, az átvett pénzeszközök és a saját bevételek biztosítanak forrást. A szükséges kiadások mértéke évről-évre növekszik, részben az inflációs hatások, részben a feladatok növekedésének köszönhetően.

Dologi kiadásaink növekvő ütemét és az inflációt a költségvetési támogatások valamint a fejezettől átvett pénzeszközök arányaiban nem követték. A fentiek ellenére Igazgatóságunk gazdálkodása kiegyensúlyozott volt 2002. évben is. Pénzügyi helyzetünk továbbra is stabil maradt, likviditásunk folyamatos volt, mivel a kiadásokat megfelelő módon, ütemezetten finanszíroztuk, továbbá a saját bevételi előirányzatot túlteljesítettük. A saját bevételek realizálása elsősorban az ökoturisztikai eredményeink növekedéséből és bemutatóhelyeink egyre nagyobb ismertségéből származik. A finanszírozás költségvetési oldalán felül Igazgatóságunk törekszik arra, hogy felhasználja a helyzetéből adódó sajátosságokat. A források szűkössége miatt az eddigi gyakorlattal összhangban a jövőben is pályázati lehetőségeket keresünk feladataink ellátásának pótlólagos finanszírozására.

Igazgatóságunk Pénzügyi és Gazdasági Osztályának munkáját a hatékonyabb működés érdekében átalakítottuk. Ez egyrészt létszámfejlesztést jelentett, másrészt a nyilvántartások

vezetésének korszerűsítése érdekében integrált számviteli rendszert vásároltunk, mely 2003-ban kerül teljes körűen bevezetésre. A fejlesztéstől a pénzügyi-számviteli tevékenység, valamint gazdálkodásunk hatékonyságának növekedését várjuk.

7.1. Kiadások

Az Igazgatóság kiadásai 2002-ben 717253 E Ft-ot tettek ki, mely 153944 E Ft-tal (27,3 %) haladja meg a 2001. évi adatokat. A kiadások növekedését tekintve a működési kiadások (468280 E Ft) emelkedése a meghatározó (42,2 %). Ezen kiadások növekedését a személyi juttatások és a kapcsolódó járulékok 32,7 %-os, valamint a dologi kiadások 53,8 %-os emelkedése okozta. A személyi jellegű kiadások növekményét a köztisztviselői illetményemelés indukálta, míg a dologi kiadások növekedését az átvett pénzeszközök (elsősorban elnyert KAC pályázatok) bővülése tette lehetővé.

Felhalmozási kiadásaink (248683 E Ft) mindössze 6,2 %-kal nőttek, ami az inflációt figyelembe véve reálértékben lényegében a 2001. évinek felel meg. Megjegyzendő, hogy a 2002. évi intézményi költségvetésben a felhalmozási kiadások (felújítás+intézményi beruházás) előirányzata mindössze 10500 E Ft volt. Felhalmozásra fordítható eszközeink állományát szűkítette, hogy a központi beruházások 51 %-kal csökkentek az egy évvel korábbi összeghez képest.

Az eredeti előirányzat és a tényleges teljesítés közötti igen jelentős (több mint 20-szoros) eltérés forrása a fejezeti kezelésű előirányzatoktól átvett pénzeszközök és több, felhalmozási célú pályázat (elsősorban KAC) elnyerése volt.

7.2. Bevételek

Igazgatóságunk összes bevétele 2002-ben 697391 E Ft-ot tett ki, amely 107371 E Ft-tal (18,2 %) haladta meg a 2001. évit. Az összes bevételen belül a 7.2. táblázat szerinti „bevételek” 2001-hez képest lényegében szinten maradtak, míg a költségvetési támogatás 42,5 %-kal növekedett.

A működési támogatás növekmény az illetményemelésből származó személyi juttatások és kapcsolódó járulékok emelkedését finanszírozta.

A felhalmozási célú költségvetési támogatás 116,7 %-os növekedése a földvásárlásra rendelkezésre álló 2001. évi keret 2002.-re történő áthúzódásából adódott.

7.3. Vagyon

A vagyon tekintetében az Igazgatóság folyamatosan növekvő eszközállománnyal rendelkezik, a földterület kapcsán többmilliárdos állami vagyon kezelőjeként gazdálkodik.

A 7.3. táblázat a befektetett eszközök állományát tartalmazza eszközcsoportonkénti bontásban. A befektetett eszközökön belül meghatározó az ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok állománya, amely a befektetett eszközök 83,7 %-át teszik ki. Az ingatlanok állománya tavaly 169764 E Ft-tal bővült. Megvalósult 12 db Balaton-felvidéki és bakonyi kilátó rekonstrukciója (9 MFt), és egy kilátó, a vonyarcvashegyi Vas-hegyi újjáépítése (5 MFt). Folyamatosan fejlesztettük bemutatóhelyeinket. Salföldön tovább korszerűsítettük a Természetvédelmi Major működését, a monoszlói Hegyestűn a geológiai bemutatóhelyet fejlesztettük, mely 2002. év végére szabadtéri kőparkkal is bővült. Bakonybélben az Erdők Háza mellett egy régi istállóépület felújításával Erdőismereti Bázist teremtünk. Csupakon a tervezett székházépület mellett a teljesen leromlott park rekonstrukciójára került sor. Új fogadóépületet építettünk Kápolnapusztán a Bivalyrezervátumban. A Diás-szigeten

felújítottuk a Kutatóházat és benne Fekete István emlékszobát alakítottunk ki. Tihanyban a Kutatóház felső szintjén egy oktatóbázis technikai feltételei kerültek kialakításra.

Tenyészállat állományunk 4 MFt értékben bővült, két szürke marha bikát vásároltunk, továbbá átminősítésekre is sor került.

Folyamatban levő beruházásaink között meghatározó nagyságrendet a csopaki székház felújítása jelent.

A gépek, berendezések, valamint a járművek állományában bekövetkezett változásokat a 7.5. pont alatt tüntettük fel.

7.4. Épületek

Az épületek közül a 2002. évben készült el Kápolnapusztán a fogadóépület, melynek alapján a Széchenyi-terv segítségével egy átfogó fejlesztés indul el az idei évben a hazai bivalytenyésztés múzeumának megalkotására.

Bakonybélben Erdőismereti Bázis átadására került sor 2002. februárjában és az idei évben a teljes berendezést követően programkészítéssel erdei iskola kezdi meg a működését.

Fontos feladatunk az Igazgatóság központjának Csupakra költöztetése. A szükséges felújítások után várhatóan 2005-2006-ra valósul meg teljesen az új székház kialakítása és az Igazgatóság központjának leköltözése. A csopaki ingatlanok jelenlegi állapota nagyon rossz, felújításuk előre láthatóan 2003-ban megkezdődik.

A kutatóházak és bemutatóhelyek ingatlanai (Fenekpuszta, Salföld, Tihany, Bakonybél Erdők Háza) folyamatosan fejlesztésre kerültek, ezért állagmegőrző javításokkal fenntartásuk megoldható.

A svájci-magyar projekt egyik eredményeként vásárolt zalaszántói Kotsy-malom felújítása a tavalyi évben megkezdődött. Az idei esztendőben így Igazgatóságunk egy keszthelyi regionális irodával gyarapszik majd, mely egyben ipartörténeti jelentőséggel is bír.

7.5. Eszközök

Igazgatóságunkon, 2000. óta az eszközállomány tekintetében kedvező változások történtek. Az őri személyzet és a szakfelügyelők napi feladatainak ellátásához számítógépeket és egyéb felszereléseket szereztünk be.

Több mezőgazdasági gépet és gyepterületi gépsort vásároltunk saját vagyonkezelésben lévő területeink természetvédelmi kezelési feladatainak ellátására.

A jövőben folyamatosan bővíteni kívánjuk eszközállományunkat, informatikai és más, a feladatok elvégzésének hatékonyságát elősegítő eszközök beszerzésével. Szükségesnek tartjuk, hogy minden őr digitális fényképezőgéppel, szükséges műszerezettséggel (GPS stb.) el legyen látva. 2002-ben ezen cél megvalósítása érdekében sor került 11 db digitális fényképezőgép beszerzésére, korábbi 450 Mhz-es (0660-as) rendszerű mobiltelefonainkat 56 db 900 MHz-es (0630-as) rendszerű mobiltelefon beszerzésével korszerűbbre cseréltük, valamint GPS készülékeket is vásároltunk. 2003. év végére el fogjuk érni, hogy valamennyi őrkerületben internet kapcsolattal rendelkező, hivatali feladatok ellátására mindig kész, megbízhatóan működő számítógépes kapcsolat jöjjön létre.

Gépjárműveink, közlekedési eszközeink

Igazgatóságunk gépjárműparkja jelenleg jó ellátottságúnak mondható: a központban 6 db gépjármű, természetvédelmi őrökknél és felügyelő kollégáinknál 12 db Lada Niva terepjáró, valamint 2 db Toyota Hilux és 1 db Opel Campo kisteherautó található.

A 2002. esztendőben 3 db gépjármű (1 terepjáró és 2 személygépjármű) beszerzésére került sor, melyből kettőt központi beruházásból finanszíroztunk. A gépjárműbeszerzés a hatósági és a természetvédelmi őr feladatok ellátásának javulását eredményezte.

Informatikai rendszer

Az Igazgatóság informatikai eszközökkel történő ellátottsága közepesnek mondható. A meglévő hardver (38 számítógép) és szoftverállomány, melyek elsősorban szövegszerkesztési és adatkezelési feladatok ellátását biztosítják, a jelenlegi igényeket csak részben elégítik ki, így korszerűsítésük és folyamatos fejlesztésük elkerülhetetlen. A központban 2002. év végére a belső és a külső kapcsolatrendszer működését lehetővé tevő informatikai hálózatot építettünk ki, valamint a telefonvonalakat ISDN-re cseréltük. Tekintettel a hatósági és szakmai tevékenységek ellátásához szükséges adat- és információtömegre, mind a gépállomány, mind az ezekhez felhasznált programrendszerek további fejlesztése szükséges. Kialakításra kerül egy térinformatikai rendszer is Igazgatóságunkon.

8. Bemutató, oktatás, PR

8.1. Turisztikai infrastruktúra

2001-ben elkészült az Igazgatóság turisztikai hasznosítási koncepciója, amely meghatározza a turisztikai tevékenység hosszú távú stratégiáját, jövőképét.

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park turisztikai bemutatóhelyei a Balatonhoz látogató belföldi és külföldi vendégek számára gyakori kirándulási célpontok. A nemzeti park bemutatóhelyei beépültek a balatoni turisztikai kínálatba, a régióban egyre több utazási iroda propagálja a nemzeti parkot kiegészítő programként.

A nemzeti park bemutatóhelyei „mozaikosan” helyezkednek el. Az Igazgatóságnak jelenleg nincsen önálló látogatóközpontja, így a bemutatóhelyek próbálják részben ezt a feladatot is ellátni. Jövőben terveink között szerepel a Tihanyi-félszigeten látogatóközpont kialakítása.

A nemzeti park kiejánlja oktatási programját az iskoláknak, ezzel hatékonyabbá és sokszínűvé téve a környezeti nevelői munkát. A parkba szervezeten érkező ifjúsági csoportok számára biztosítjuk a megfelelő színvonalú oktatási környezetet, mind a felszerelt oktató helyiségek, mind pedig a szabadtéren és a bemutatóhelyeken alkalmazott bemutató módszerek, eszközök által. Az előadásokat, foglalkozásokat megfelelően képzett, elhivatott szakemberek tartják. A helyi vállalkozókkal, intézményekkel való együttműködés révén biztosított a helyszíni programok során az elszállásolás és az étkeztetés is.

A bemutatóhelyek és tanösvények a KAC pályázat és a Minisztérium beruházási támogatása segítségével létesültek. A szakembergárda az Igazgatóság munkatársaiból, saját költségvetésből fizetett vállalkozókból és az oktatási programok díjából fizetett, megbízott szakemberekből áll.

8.2. Kiadványok

A kiadványok KAC pályázati támogatásból, valamint szponzorok segítségével készültek. Az utánnomás részben az eladott kiadványok árának visszaforgatásával történik.

Kiadványok terjesztése:

A kiadványokat a nemzeti park bemutatóhelyein, valamint bizományosi szerződések formájában a Bakonyi Természettudományi Múzeumnál, TOURINFORM irodáknál, utazási irodáknál, a KÖM Közönségszolgálat Zöld Boltjában és Polgármesteri Hivataloknál árusítják.

8.3. Látogatottság

Az Igazgatóság szolgáltatásai:

Szakvezetés: Nemzeti parkunk nyitott a látogatók számára, egy terület kivételével: a Kis-Balaton fokozottan védett terület, ahova csak külön engedéllyel és a nemzeti park által biztosított szakvezetővel lehet belépni. A park további területeinek alaposabb, igényesebb megismeréséhez kérésre szakvezetést biztosítunk.

Szálláshelyek: Bakonybélben a Bakonyi Erdők Házában 18 fő részére turistaszállás egész évben üzemel. A szálláshely előzetes bejelentésre vehető igénybe.

Kerékpár kölcsönzése: Bakonybélben 4 kerékpár - csak a szálló vendégek részére - kölcsönözhető.

Internet elérés: www.bfnpi.hu

Állandó programok:

április 22. Föld Napja - Nyílt Nap a NP minden bemutatóhelyén

május 10. Madarak és Fák Napja - Nyílt Nap a NP minden bemutatóhelyén, évente változó helyszínnel vetélkedő iskolások részére

május 24. Európai Nemzeti Parkok Napja - Salföld Természetvédelmi Major: A major életének megismerése, szellemi vetélkedő gyerekeknek, túra a kőtengerhez

június 1. Környezetvédelmi Világnap - Nyílt Nap a NP minden bemutatóhelyén

Június, július és augusztus hónapokban igény szerint biotermék bemutató és vásár - Salföld Természetvédelmi Major

szeptember 17. „Hagyományörzés –Természetvédelem” - Balaton-felvidéki Nemzeti Park megalakításának Emléknapja: Salföld Természetvédelmi Major

Ezen felül tavasszal, nyáron és ősszel nyílt túra a Tihanyi-félsziget természeti értékei megismertetésére és családi délután a Belső-tó partján a Családi Szabadidő Parkban.

Évente két alkalommal az „Öreg fától az öreg fáig” nyílt túra keretén belül értékes erdővegetációk megismerésének lehetősége.

Oktatás:

Általános cél: Elsősorban a nemzeti park területén található természeti és kulturális értékek bemutatása, ennek során természetbarát szemlélet kialakítása. A Balaton-felvidéki Nemzeti Park területére milliós nagyságrendű látogató érkezik. Ennek egy részét iskoláskorú csoport teszi ki. Az Igazgatóság oktatási tevékenységét elsősorban az általános iskolásokra lehet a legnagyobb hatékonysággal építeni.

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság Bakonybéli Erdőismereti Oktatóbázisa és Kismesterségek Háza 2002. februárjában került átadásra, így az idei év indító- és egyben próbaév is volt.

Az Erdőismereti Oktatóbázis és Kismesterségek Háza a tanév során erdei iskolaként fogadta az ország minden részéről az idelátogató diákokat. A napi programok során a gyerekek megismerkedtek a Bakony élővilágával, földtörténetével, kultúrtörténetével és a térséghez kötődő kismesterségekkel is.

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság egyéb oktatással kapcsolatos tevékenysége:

Neves napokhoz (Madarak és Fák Napja, Európai Nemzeti Parkok Napja) kapcsolódó rendezvények, vetélkedők szervezése.

Erdei iskolák szervezése és működtetése. Oktatóközpontok létesítése és üzemeltetése (Bakonybéli Erdőismereti Oktatóbázis és Kismesterségek Háza, Tihanyi oktatóterem).

Ismeretterjesztő, a nemzeti parkunkat bemutató előadások tartása (évi 100-150 alkalommal).

Szakedzők diplomamunkájához segítségnyújtás (évi 20 fő).

Nyári és szakmai gyakorlatosok (egyetemi diákok) fogadása, gyakorlatuk biztosítása (évi 15 fő).

Nyári tábor megszervezése 8-14 éves korú gyerekek részére (2002. Kis-Balaton).

Részvétel megyei programokban (Veszprém Megyei Rendőrkapitányság Bűnmegelőzési Osztálya által szervezett „Egy nap a biztonságért egy nap az iskolában” elnevezésű éves akcióban).

Akkreditált, választható tantárgy indítása a Veszprémi Egyetemen, ökoturisztikai szakvezető képzésre. Az együttműködés kialakítása folyamatban van.

8.4. PR

E program keretén belül valósul meg az Igazgatóság arculatának kialakítása, melynek egyes elemei a jövőben valósulnak meg, a központi elgondolásokhoz szervesen kapcsolódva:

Üzenet: feladataink, céljaink, a nemzeti park, mint megőrzendő természeti és kulturális érték, ökoturisztikai célpont, valamint a környezeti nevelés bázisa

Csatorna: média (sajtó, TV, rádió) kiállítások, konferenciák, előadások, általunk szervezett fórumok, belső képzés, szóróanyagok, kiadványok (nemzeti parki emblémával), Internetes honlap, felügyelői egyenruha, látogatói viselkedési kódex, időszakosan megjelenő újság a nemzeti parkról, bemutatóhelyek, tanösvények

Célcsoport: helyi lakosok (konfliktuskezelés szempontjából is), látogatók, turisztikai intézmények, társhatóságok, kistérségi menedzserek, NGO-k, oktatási intézmények.

9. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel

Rendőrség

A KTM Természetvédelmi Hivatal és az Országos Rendőr-főkapitányság között 1995. május 8-án létrejött Együttműködési Intézkedési Terv alapján, annak végrehajtására 1995. június 9-én kelt 3377/1995. ált. számon a Zala Megyei Rendőr-főkapitányság és a Közép-dunántúli Természetvédelmi Igazgatóság Együttműködési Megállapodást kötöttek. A Megállapodás célja az együttműködés kialakítása a természeti értékek károsításának megelőzésében, megakadályozásában, a felderítésben és a bizonyítási eljárásban, nemzetközi egyezményekben is tiltott növény- és állatfajok kereskedelmének megelőzésében, felderítésében. Közös fellépés az erdővagyon védelmében, orvadászat, orvhalászat felderítésében, védett értékek gyűjtésének, elejtésének, befogásának megakadályozása érdekében. Ugyanazon alapon, hasonló célokkal kötött Területi Együttműködési Megállapodás 1998. március 17-én a Veszprém Megyei Rendőr-főkapitányság és a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság között.

A fenti megállapodások alapján 2002. évben a Rendőrség munkatársai bemutatót tartottak a rendőri intézkedésekről (szabályszerű igazoltatási eljárás, fizikai kényszerítés...), lögyakorlatot vezettek a természetvédelmi őrk számára, illetve közös járőrözések történtek (pl. engedély nélküli sárkányrepülés megakadályozására). Az Veszprém megyei Rendőrkapitányság által szervezett „Egy nap a biztonságért” akció keretei között Igazgatóságunk munkatársai 6 ízben tartottak előadásokat.

Vám és Pénzügyőrség

Együttműködési Terv jött létre a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság és a Vám- és Pénzügyőrség Nyugat-Dunántúli Regionális Parancsnoksága között a természetvédelem és a Vám- és Pénzügyőrség kapcsolódó hatósági és szakmai feladatainak összehangolt

végrehajtására. Az együttműködés részletes feltételrendszerének kialakítása és megvalósítása során fokozott figyelmet fordítanak a nemzetközileg és Magyarországon védett növény- és állatfajok egyedei, az ásványok, valamint ezek származékai, továbbá az egyéb védett természeti értékek megőrzésére és megóvására, kivitelének és behozatalának ellenőrzésére. 2002-ben a rédicsi határállomásra egy esetben vonultak ki kollégáink gyanús szállítmány átvizsgálására, szerencsére védett fajokat nem találtak.

Katasztrófavédelem

2001. június 20-án a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéssel szülő 1999. évi LXXIV. tv. 2. §. /1/ bekezdésében megfogalmazott két szervezetet érintő katasztrófavédelmi feladatok, valamint a rendelkezésükre álló erők, eszközök, továbbá egymás tapasztalatainak, lehetőségeinek jobb kihasználása és egymás kölcsönös segítése, valamint a jogszabályokban meghatározott közös feladatok eredményes végrehajtása érdekében a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság és a Veszprém és Zala Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság együttműködési megállapodást kötött.

A 2002-ben a sajnos több helyen (Kis-Balaton, Badacsony-Szigliget térsége) tapasztalt tüzesetek megállításában, megakadályozásban jelentős erővel vettek részt a tűzoltóság munkatársai, melyek során közvetlen kapcsolatban álltak a természetvédelmi őrszolgálat illetékes munkatársaival.

Vízirendészet

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság és a Balatoni Vízügyi Rendőrkapitányság fokozott figyelmet fordítanak a Balaton parti nádasai, az ott élő védett állat- és növényfajok, illetve egyéb természeti értékek megóvására. Együttműködnek a természeti értékek károsításának megelőzésében, megakadályozásában, a felderítésben és a bizonyítási eljárásban. Ennek érdekében a felek 2002. március 5-én Együttműködési Megállapodást kötöttek.

Badacsony térségében gyékénypusztulást jelentett be a Vízügyi Rendészet Igazgatóságunkra, melyet kivizsgáltunk. 3 közös, vízi ellenőrzést is lefolytattunk a balatoni nádasok állapotának ellenőrzésére.

Vadászati, halászati felügyelet

A természetvédelmi és hatósági területi szervek közös ellenőrzési és felügyeleti munkájának erősítése érdekében a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság, az FVM Veszprém Megyei FM Hivatal Vadászati és Halászati Felügyelősége és a Zala Megyei FM Hivatal Vadászati és Halászati Felügyelősége 2002. év szeptember hónapban együttműködési megállapodást kötöttek. Az együttműködési megállapodás kiemelten a külföldi társas apróvad vadászatok közös ellenőrzésére irányul. A közös ellenőrzési tevékenység fokozottan érinti a vízivad vadászatok felügyeletét.

A megállapodás után 17 esetben helyszíneltek kollégáink közösen a vadászati felügyelettel olasz vadászok apróvad vadászatait, ebből 15-ször Zala megyében. Intézkedésre nem volt ok.

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatósággal kapcsolatban álló oktatási intézmények:

Veszprémi Egyetem Turizmus Tanszék

Veszprémi Egyetem – Tanárképző Kar Biológiai Intézet

Erdészeti és Faipari Egyetem Sopron

Szt. István Egyetem

Tessedik Sámuel Főiskola Mezőgazdasági Víz- És Környezetgazdálkodási Főiskolai Kar

Szegedi Egyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskola

Batsányi János Gimnázium és Szakközépiskola Felsőfokú Akkreditált képzése
„Gyógyturizmus és természetvédelem”

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatósággal együttműködési szerződésben levő intézmények:	
Intézmény	Együttműködés tárgya
Illyés Gyula Általános és Zenei Iskola, Tihany	Közös szervezésű erdei iskola a Tihanyi-félszigeten
Veszprémi Alapítványi Általános és Művészeti Iskola, Gyermek Háza – Homoki-Nagy István Környezet- és természetvédelmi oktatóközpont	Előadások tartása (éves programmal) a természetvédelemről, valamint a Balaton-felvidéki Nemzeti Parkról.
Tapolca Városi Önkormányzat	Az Európai Unió LEONARDO DA VINCI programjának keretében a „Gyógy- és környezeti turisztikai képzés” elnevezésű szakképzési pilot project megvalósítása.
Bakonyi Természettudományi Múzeum Zirc	Kutatások, természetvédelmi kezelési tervek.
Veszprémi Egyetem Turisztikai Tanszék	Szakmai gyakorlatok, TDK és szakdolgozatokban való együttműködés.
Szent István Egyetem	Szakmai gyakorlatok, TDK és szakdolgozatokban való együttműködés.
EcoVISTA utazási központ	Idegenforgalmi reklámtevékenység.
MTA Limnológiai Kutatóintézet	A Balaton élővilágának megismerése, vízvizsgálata gyermekek részére.

10. Külföldi együttműködés

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság - Olympic Nemzeti Park (USA)

Az Amerikai Egyesült Államok Belügyminisztériumának Nemzeti Park Szolgálata és a Magyar Köztársaság Környezetvédelmi Minisztériumának Természetvédelmi Hivatala között 2000. szeptember 18-án került aláírásra együttműködési megállapodás, a felügyeletük alá tartozó védett területek kezelésének javítása, az ökoszisztémák megőrzése és az ökoturizmus elősegítése céljából. A megállapodás értelmében a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság partner nemzeti parkja az Olympic Nemzeti Park lett. 2002. május 14-17-én látogatást tett Igazgatóságunkon a David Morris, az Olympic Nemzeti Park igazgatója. A látogatást követően került sor a két nemzeti park közötti együttműködés megkötésére, a kölcsönös szakmai kapcsolat jövőbeni kialakítására vonatkozóan. Igazgatóságunk szakemberei 2002 októberében látogattak el az Olympic Nemzeti Parkba. A szakmai út fő célja a természetvédelmi őrszolgálattal, a bemutatással és az ismeretterjesztéssel, valamint az ökoturizmussal kapcsolatos tapasztalatcsere volt. A két Igazgatóság közötti, részletes együttműködési megállapodás aláírására 2003. elején került sor. Az Olympic Nemzeti Park szakemberei előre láthatóan 2003. év első felében látogatnak el a Balaton-felvidéki Nemzeti Parkba.

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság - FEDERAL POLYTECHNICAL SCHOOL ZÜRICH

Igazgatóságunk a Kis-Balaton területi egységen, madármegfigyelő-állomás létrehozására alakított ki együttműködést a svájci FEDERAL POLYTECHNICAL SCHOOL ZÜRICH intézménnyel. A madármegfigyelő-állomás kialakításának céljából több szakmai találkozó során egyeztettek szakembereink a partner intézménnyel, a kivitelezés előre láthatóan 2003. júniusig befejeződik.

11. Ellenőrzés

Csak táblázatos része van.

12. Fontosabb célkitűzések a következő évre

A nemzeti park és más védett területek helyzetével és állapotával kapcsolatos feladatok:

- Védetség jogi jelleg bejegyzésének ellenőrzése, hiányosságok pótlása földhivataloknál. Megosztandó földrészletek igényének felmérése, költségkeret függvényében megosztások elkészítése. A saját kezelésű földingatlanok tételes tisztázása (térkép, tulajdonjog).
- Az Alkotmánybíróság döntésének megfelelően a lapterületek újbóli áttekintése, és a védelmet elrendelő határozatok előkészítése.
- Saját ingatlanaink (1700 db) térinformatikai formában történő felvitele (Digitalizálás ArcView programban, fontosabb kapcsolódó adatokkal való feltöltés: kitől vettük, mikor stb).
- Konceptió kidolgozása saját ingatlanainkra: A teljes körű felmérés és térinformatikai rögzítés (ld. fent) után háttér adatbázis kialakítása: hasznosíthatóság (kezelést nem igényel, legeltetés, kaszálás, bérbe adhatóság, csereként felajánlható stb.)

Védetté nyilvánítások előkészítése:

- Nagykanizsa, Mórchelyi-halastavak TT előkészítése: Előzetes egyeztetések, kezelési terv részletes kidolgozása.
- Zala megyei védelemre érdemes területek áttekintése, ütemterv készítése, akadályozó tényezők, ellentétes érdekek feltárása.
- A berhidai Koldustelek löszvölgyének védetté nyilvánítása, a löszvölgy kezelési tervének elkészítése.
- Kislődi bányavárat védetté nyilvánítása.
- Nagybakónaki szurdokvölgy védetté nyilvánítás előkészítése.

Védett fajokat érintő kutatások:

- A Ramsari területeken végzett rendszeres (havonkénti) madárállomány-felmérés (fészkelő, teelő, vonuló madárfajok). A Balatonon és Kis-Balatonon folytatni kell az ott fészkelő előforduló, valamint teelő, vonuló madárfajok rendszeres éves regisztrálását, továbbá a változások kimutatása is szükséges.
- Telepesen fészkelő, illetve fokozottan védett madarak védelme: Szinkron megfigyelések, fészkekellenőrzés, stb.
- Madarakra veszélyes közép feszültségű szabad légvezeték sorok felmérése, szigetelés lehetőségeinek megvizsgálása.
- A Káli-medence egyes részterületei ökológiai állapotának nyomon követése, területhasználatok ellenőrzése: Sásdi-rét vízvezető árkok vízszintjének 2 hetenkénti

rögzítése; tavak, vízállások állapotfelmérése; gyepek művelési ágú területek vizsgálata; erdőművelés, fahasználat tv-i szempontú elemzése; illegális szemétkukák felmérése.

- A BFNPI területén található „ex lege” védett lápok állapotfelmérése.
- Hévíz – Keszthely – Sármellék láp: A területre készített komplex ökológiai vizsgálatok, a rekonstrukciós lehetőségek feltárása alapján védelmi intézkedések megszervezése.
- A Balaton parti öv élővilágának megfigyelése a nádas területek változásának nyomkövetésével (visszaszorulás, társulás átstrukturálódása).
- Fokozottan védett és védett növényfajok aktuális zalai elterjedése: légybangó (*O. insectifera*), cifra kankalin (*Primula auricula* ssp. *hungarica*), vidrafű (*Menyanthes trifolia*), szegfű (*Dianthus plumarius*), tarajos pajzsika (*Dryopteris cristata*). A vizsgált növényfajok aktuális populációinak monitorozása: állományfelmérés, morfológiai vizsgálatok, cönológiai vizsgálatok, areatérkép készítése, termőhelyi adottságok vizsgálata.

Beruházás, felújítás:

- A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság csopaki székházának felújítása, kialakítás előkészítése és megkezdése az egyházi és központi beruházási keret felhasználásával.
- Kápolnapusztai Fogadó épület, Múzeummá alakító beruházásának kivitelezése.
- A Bivalymúzeum mellett tanösvény kialakítása, istállóépület tetőszerkezetének átalakítása a Széchenyi terv pályázatából nyert összeg felhasználásával.
- Erdei iskola kialakítása szállás férőhelyekkel Bakonybélben az Erdőismereti Bázisban.
- A zalaszántói Kotsy-malom felújításának tervezése, a felújítás megvalósítása és ellenőrzési feladatok ellátása.
- Érzékeny Természeti Területek program, valamint NAKP programok: A 2002. évi nyertes pályázatok ellenőrzése. A 2003. évi pályázati kiírás új feladatai (pl. tervek egyeztetése, ellenőrzések). Új ÉTT-k felterjesztése.

Területkezelés, fajvédelem:

- Vörös vércse telepítési program: A Bakonyi Természettudományi Múzeum által kezdeményezett és évek óta sikeres vörös vércse telepítési programhoz csatlakozva telepítéseinket azokra a fragmentált potenciális élőhelyekre koncentráljuk, amelyek kiesnek a telepítések gerincvonalából.
- Az elkészült tv-i kezelési tervekben foglaltak végrehajtása az érintett védett természeti területeken, saját kezelésű ingatlanokon.
- Ürge-áttelepítés lehetőségének feltárása: Szentkirályszabadja katonai reptérről a NP tájegységeibe (pl. Tihany, Kis-Balaton)

Élőhelyrekonstrukciók:

- Holtágrehabilitáció a Mura erdőn.
- Magas-Bakonyi Tájvédelmi Körzet fokozottan védett Vörös János-séd völgyi élőhelyek rekonstrukciója.

Földtani természetvédelem:

- Közhiteles barlangnyilvántartás: Barlangok kezelési terve elkészítésének nyomon követése. Barlangok állapot rögzítő programjában való részvétel. GPS mérések koordinálása. Aktív barlangvédelem (barlangbezárások) és barlangász-felszerelések beszerzése.

Jelentés a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság 2002. évi tevékenységéről.

- Források felmérése a Magas Bakony Tájvédelmi Körzeten kívüli területeken is, főként a turista forgalom által érintett területeken.
- Szigliget és Salföld, Balatonhenye térségében lévő tájsebek rehabilitációja.

Erdőgazdálkodás:

- Védett, védelemre tervezett erdőterületekre és saját kezelésű erdőkre vonatkozó erdőállományok adattári aktualizálása.
- A jelentős ex lege védett területeken (láp, kunhalom, földvár) az erdők elsődleges rendeltetésének felülvizsgálata.

Építészet, tájvédelem:

- A Nemzeti Park illetékességi területén jelentkező nagyobb volumenű beruházások figyelemmel kísérése, kedvező megoldások kidolgozása, javaslatokkal szórólapok készítése (pl. közműberuházások, mobil tornyok, szélkerekek, zagyterek, stb.)
- Javasolt növénylisták aktualizálása egyes konkrét tájegységekre, településekre és konkrét helyszínekre, különféle típusú zöldfelületekre (pl. lakókert, szőlőhegy, település bel- vagy külterülete)

Pénzügyi-gazdasági tevékenység:

- Törvényi, rendeleti előírások változásainak megfelelően, gazdasági-pénzügyi jellegű Igazgatói Utasítások kidolgozása és aktualizálása (pénzkezelési, leltározási, selejtezési szabályzatok). Számlarend, számviteli politika 2003.
- Saldo integrált informatikai rendszer bevezetése
  - Elektronikus számlakészítés, iktatás
  - Házipénztár elektronikus könyvelése
  - Banki forgalom és költségvetési előirányzatok elektronikus könyvelése
  - Kötelezettség vállalások számítógépen történő nyilvántartása
  - Tárgyi eszközök nyilvántartásának számítógépen való vezetése
  - Főkönyvi könyvelés
  - Kiadványok nyilvántartása és számlázása a Saldo integrált rendszer segítségével.

Idegenforgalom, oktatás, bemutatás:

- Kápolnapuszta fogadóépület és múzeum kialakítása, berendezése.
- Bakonybéli Oktatóközpont, szállás kialakítása.
- Balatonederics térségében tanösvény kialakítása.
- Somló-hegy tanösvény további fejlesztése.
- Kis-Balaton Kányavári-szigeti tanösvény további fejlesztése.
- Szent György-hegyi tanösvény további fejlesztése.
- Európa diplomával kapcsolatos feladatok megtervezése, ellátása a Tihanyi-félsziget területein.
- Tihanyi-félsziget túraútvonalainak felújítása, karbantartása, az Európa Diploma előírásainak megfelelően.

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság 2003. évi rendezvényterve:

- 2003. április 22. Föld Napja: Nyílt nap a Nemzeti park alábbi bemutatóhelyein: Bakonybél Erdők Háza, Zirc Arborétum, Hegyestű Geológiai Bemutatóhely, Salföldi Természetvédelmi Majorban, Kápolnapuszta Bivalyrezervátum.

Jelentés a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság 2002. évi tevékenységéről.

- 2003. május 09. Madarak és Fák Napja rendezvény megszervezése a Zirci arborétumban.
- 2003. május 24. Európai Nemzeti Parkok Napja rendezvény megszervezése a Salföldi Természetvédelmi Majorban.
- Kismesterségi bemutató megszervezése a Salföldi Természetvédelmi Majorban.
- Nyílt túrával egybekötött családi délután szervezése 2003. április 26-án, május 31-én, és szeptember 27-én.
- Levendula-túra a Tihanyi-félszigeten, 2003. június 28-án.
- A Balaton-felvidék legszebb pincéje pályázat lebonyolítása, fényképes tabló összeállítása.
- Turizmus Világnapja alkalmából rendezvény megszervezése.
- Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatósága 2003. évi kiadványterve.
- Oktatási segédanyagok – év fája, év madara, kultúrtörténeti feladatlap –, foglalkoztató lapok készítése.
- A Balaton-felvidék természeti értékei c. sorozat – Tapolcai-medence - folytatásának megszervezése.